

1. [HOME](#) >
2. [KENNIS](#) >
3. [Curriculumontwikkeling](#) >

Kinderen denken niet in vakken: over vakoverstijgend werken en toekomstgericht onderwijs

Hoe help je kinderen zich voor te bereiden op hun toekomst en wat vraagt dat van het onderwijs? Is vakoverstijgend werken een oplossing, hoe ziet dat er dan uit en wat is daarbij de rol van kunst? Eeke Wervers, projectleider van de Dag van de Cultuureducatie, geeft alvast de eerste antwoorden.

De afgelopen periode heeft het Platform onderwijs2032 alle betrokkenen bij en in het onderwijs gevraagd mee te denken over de inhoud en aanpak van toekomstgericht onderwijs. Dat er een nieuwe koers in het onderwijs noodzakelijk is, daar zijn de meeste mensen het wel over eens. De drie doelen van het onderwijs (kennisontwikkeling, persoonsvorming en maatschappelijke toerusting) moeten wel meer in evenwicht én in samenhang worden aangeboden om leerlingen te begeleiden bij hun ontwikkeling tot zelfstandige volwassenen die vaardig, waardig en aardig zijn.

Wat is vakoverstijgend werken?

Om de samenhang tussen vakken te beschrijven, worden vakoverstijgend werken en vakintegratie vaak naast elkaar gebruikt. Maar ze hebben een verschillende betekenis. Vakoverstijgend of multidisciplinair werken betekent dat de bijdrage van de afzonderlijke vakken herkenbaar blijft. Bij vakintegratie of interdisciplinair werken zijn de afzonderlijke vakken niet of nauwelijks nog herkenbaar. Een metafoer die dit kan verduidelijken is de salade of smoothie: in een salade zijn alle afzonderlijke groentes nog herkenbaar, bij een smoothie zijn ze gemixt tot één geheel.

Andere vormen van onderwijs met samenhang tussen verschillende vakken zijn projectmatig of thematisch werken. Of de verbinding tussen binnen- en buitenschools leren, bijvoorbeeld door lessen op school te verbinden met lessen op een muziekschool of in een museum. Naast deze vormen van de zogeheten horizontale

afstemming tussen vakken, wordt de verticale samenhang vastgelegd in leerlijnen. Om deze tekst leesbaar te houden en omdat vakoverstijgend werken het meeste voorkomt, gebruiken we in dit artikel vooral deze term.

Maakt vakoverstijgend onderwijs meer betekenisvol?

Meer verbinding tussen vakken kan het onderwijs voor leerlingen meer betekenisvol maken. Een vakoverstijgende aanpak geeft leerlingen een dieper en meer samenhangend inzicht in de leerstof en kan ook hun leermotivatie te vergroten. Maatschappelijke kwesties vragen om een multidisciplinaire aanpak. Bij betekenisvol leren wordt een relatie gelegd met levensechte, maatschappelijke problemen én de persoonlijke ervaringen van leerlingen. Ook hun leefomgeving, achtergrond en identiteit spelen een rol bij de invulling van betekenisvol onderwijs.

Is er een specifieke rol weggelegd voor kunst bij vakoverstijgend werken?

Ja, juist kunst kun je gebruiken om bijvoorbeeld maatschappelijke kwesties aan de orde te stellen. Er zijn verschillende mogelijkheden.

- Kunst als inspiratiebron. De manier waarop (hedendaagse) kunstenaars situaties of vraagstukken verbeelden kun je als uitgangspunt nemen voor je onderwijs. Een kunstwerk kan een onderwerp bespreekbaar maken en kinderen op een andere manier betrekken bij het vraagstuk. Het kunstwerk kan hun nieuwsgierigheid, verbeeldingskracht en creativiteit prikkelen.
- Leerlingen zelf een kunstwerk laten maken. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld een onderzoek in hun eigen familie of wijk als basis gebruiken voor een beeldend werk of theaterstuk en met kunstzinnige middelen expressie geven aan hun ideeën en gevoelens. Op deze manier ontwikkel je onderwijs waarbij levensechte probleemsituaties worden aangeboden die zowel een relatie hebben met de kunstbeleving en kunstbeoefening van de leerling zelf als met het domein van professionele kunstenaars (authentieke kunsteducatie).
- Kunstvakken en andere vakken hebben een gelijkwaardige inbreng bij het uitwerken van een gemeenschappelijk thema.
- Kunst als ondersteuning voor andere vakken, bijvoorbeeld het inzetten van dans om de tafels te leren.

Hoe nieuw is vakoverstijgend werken?

Vakoverstijgend werken is een actueel onderwerp, maar nieuw is het natuurlijk niet. Scholen met een pedagogische visie zoals Montessori, Dalton, Freinet of het Vrije schoolonderwijs bieden al bijna een eeuw samenhangend onderwijs aan. Volgens het Kerndoelenboekje uit 2006 dienen inhouden en doelen zo veel mogelijk op elkaar te worden afgestemd, verbinding te hebben met het dagelijks leven en in samenhang te worden aangeboden. Verder staat in het leerplankader kunstzinnige oriëntatie een hele paragraaf over de samenhang tussen de kunstvakken en erfgoed en de overige leergebieden. Tenslotte wordt op verschillende plaatsen verwezen naar vakoverstijgende vaardigheden, die veel overeenkomsten vertonen met de 21^e eeuwse vaardigheden. Deze vaardigheden dragen bij aan en nodigen uit tot een vakoverstijgende aanpak.

Voorwaarden voor succesvol vakoverstijgend onderwijs?

Vakoverstijgend werken en kunst vragen wel wat van de betrokkenen. Allereerst moeten zowel de leerkracht als de leerling voldoende vertrouwd zijn met de verschillende kunstvakken om ze zinvol te kunnen inzetten. Leerlingen moeten verder leren om zelfsturend en communicatief te zijn en er zijn flexibele en gedifferentieerde lesmaterialen nodig. Leerkrachten moeten gemotiveerd zijn om betekenisvol onderwijs te ontwikkelen en bereid

zijn hier tijd en energie in te steken. De school moet dan ook een visie hebben op vakoverstijgend onderwijs en zorgen voor voldoende faciliteiten en budget.

Aandachtspunt is de relatie tussen de disciplines en een vakoverstijgend aanpak. Iedere discipline heeft zijn eigen en unieke begrippen en principes, vaardigheden, denkwijzen en manieren van kijken naar de wereld. Tegelijkertijd zijn er raakvlakken tussen verwante disciplines en (denk)instrumenten die ze gebruiken. Beide moeten aanbod komen op een manier die de disciplines recht doet.